

Natuurtoets Mera-terrein Wijster

*Inventarisatie en beoordeling van natuurwaarden
in het kader van natuurwetgeving en -beleid*

Colofon

Titel: **Natuurtoets Mera-terrein Wijster**

Subtitel: Inventarisatie en beoordeling van natuurwaarden in het kader van de Flora- en faunawet

Projectcode: 11479

Status: Definitief

Datum: 11 juli 2012

Auteur: Ir. A.B. (Arjen) Goutbeek

Veldonderzoek: Ing. M.(Mike) Wallink

Eindredactie: Drs. A. (Anton) Alberst

Opdrachtgever: Aveco de Bondt - Rijssen

Contactpersoon: Dhr. A. van der Maat

EcoGroen Advies BV

Postbus 625
8000 AP Zwolle

T: 038 423 64 64

I: www.ecogroen.nl

Inhoud

1	Inleiding.....	3
1.1	Aanleiding en doelstelling	3
1.2	Plangebied.....	3
1.3	Algemene opzet.....	4
2	Natuurbeschermingswet	5
2.1	Juridisch kader	5
2.2	Ligging ten opzichte van Natura 2000-gebieden.....	6
2.3	Gebiedsbeschrijvingen	7
2.4	Effectanalyse en -beoordeling	4
2.5	Conclusie.....	5
3	Ecologische Hoofdstructuur.....	6
3.1	Beleidskader	6
3.2	Ligging EHS.....	6
4	Flora en faunawet.....	8
4.1	Juridisch kader	8
4.2	Methode.....	8
4.3	Resultaat	8
4.4	Conclusie.....	11
Bijlagen		

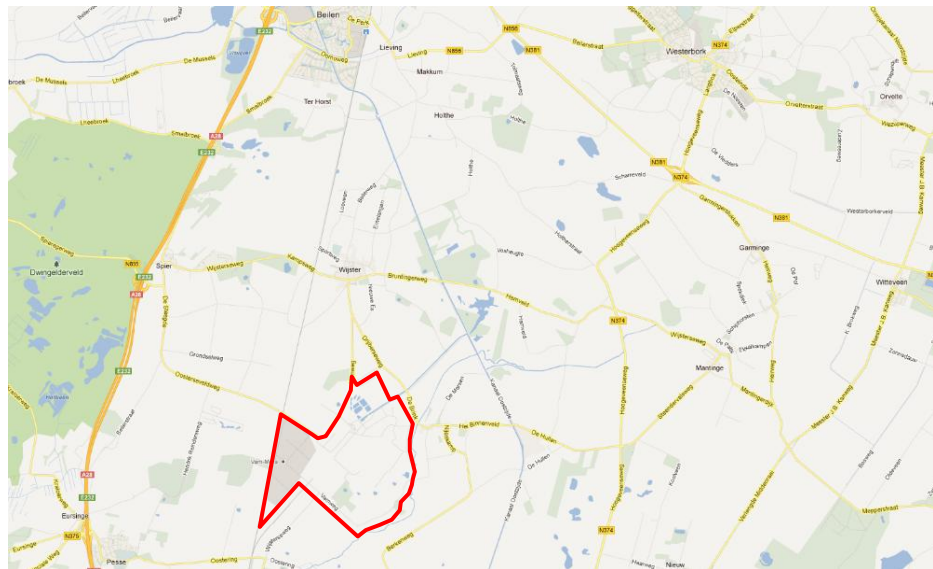
1 Inleiding

1.1 Aanleiding en doelstelling

In verband met de voorgenomen wijziging van het bestemmingsplan, voor het mogelijk maken van de bedrijvigheid, van het zogenoemde Mera-terrein bij Wijster in de gemeente Midden-Drenthe, is in opdracht van Aveco de Bondt een onderzoek uitgevoerd in het kader van de Flora- en faunawet, de Natuurbeschermingswet en de EHS. Doel van het onderzoek is om een beeld te krijgen van de (mogelijk) aanwezige beschermde soorten, te bepalen of negatieve effecten te verwachten zijn op instandhoudingsdoelen van omliggende Natura 2000-gebieden en om te bepalen of de ontwikkelingen te maken hebben met het EHS-beleid. Het onderzoek moet gezien worden als een eerste, oriënterende stap, om aan de hand hiervan uitspraken te doen of en zo ja, welke vervolgstappen en onderzoeken noodzakelijk zijn voor de daadwerkelijke bestemmingsplanwijziging. Het onderzoek kan dan ook gezien worden als een soort risico-inschatting.

1.2 Plangebied

Het plangebied is het bestaande bedrijventerrein rondom de vuilstort en enkele aangrenzende percelen (figuur 1). Het gebied bestaat uit een afwisseling van landbouwgrond, grasland, bos en een wat kleinschaliger, parkachtig landschap langs het Oude Diep. De westzijde wordt begrensd door de spoorlijn Hoogeveen - Groningen en de noord-, oost- en zuidzijde worden begrensd door enkele wegen die allemaal de naam Vamweg dragen.

Figuur 1. Ligging plangebied

Het centrale deel van het plangebied wordt gebruikt als vuilstort met enkele aan afvalverwerking gerelateerde bedrijven. Aan de westzijde liggen enkele grote open graslandpercelen die geen duidelijke functie hebben. In de zuidhoek ligt een grote waterpartij die waarschijnlijk functioneert als waterretentie. De oostzijde is meer landschappelijk ingericht met kleine graslandpercelen, bosjes, singels en kleinen poelen en moerasjes. Hier liggen ook nog enkele vennen, waarschijnlijk pingoruïnes en heischraalgrasland dat ontstaan is door afplaggen van de voedselrijke toplaag.

1.3 Algemene opzet

Voorliggende ecologische beoordeling is gebaseerd op één (verkenkend) veldonderzoek gecombineerd met bekende verspreidingsgegevens. Om inzicht te krijgen in de aanwezige natuurwaarden en mogelijke beperkingen in relatie tot natuurwet- en regelgeving is het volgende in beeld gebracht:

1. Ten eerste is in kaart gebracht welk gebiedsgericht natuurbeleid uitwerking heeft in het gebied (hoofdstuk 2 en 3);
2. Ten tweede is nagegaan welke beschermde planten- en diersoorten in het gebied voorkomen of kunnen voorkomen (hoofdstuk 4).

2 NATUURBESCHERMINGSWET

2.1 Juridisch kader

Vogelrichtlijn, Habitatrichtlijn, Natura 2000 en de Natuurbeschermingswet

Natura 2000 is het netwerk van natuurgebieden in de Europese Unie, die worden beschermd op grond van de Vogelrichtlijn (1979) en de Habitatrichtlijn (1992). Deze richtlijnen geven aan welke typen natuur en welke soorten moeten worden beschermd. De lidstaten wijzen daarvoor speciale beschermingszones aan en moeten instandhoudingsmaatregelen nemen om deze gebieden te beschermen. De Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn zijn in Nederland geïmplementeerd in de Natuurbeschermingswet 1998. Deze wet kent voor de Natura 2000-gebieden een vergunningstelsel en beheerplannen. Hiermee is een zorgvuldige afweging gewaarborgd van activiteiten in en rond de natuurgebieden die gevolgen kunnen hebben voor Natura 2000-gebieden en hun natuurwaarden. Activiteiten en projecten mogen in principe alleen uitgevoerd worden wanneer geen significante schade aan de beschermde natuurwaarden wordt gedaan.

Het beschermingsregime van de Natuurbeschermingswet strekt zich uit tot gebieden die zijn aangewezen of aangemeld onder de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn en Beschermde Natuurmonumenten.

Habitattoets

Iedereen die vermoedt of kan weten dat zijn handelen of nalaten, gelet op de instandhoudingsdoelstelling, nadelige gevolgen voor een Natura 2000-gebied kan hebben, is verplicht deze handelingen achterwege te laten of te beperken als dit niet mogelijk is. De beoordeling of plannen of projecten mogelijkwijs significante nadelige gevolgen kunnen hebben voor een Natura 2000-gebied vindt plaats in een zogenaamde Habitattoets. In de regel wordt daarbij gestart met een oriënterend vooronderzoek - een zogenaamde Voortoets. In de Voortoets wordt bepaald of een project tot significante effecten kan leiden, en zo ja voor welke aspecten. De uitkomst is bepalend voor het vervolgtraject:

- Er is geen verslechtering van de kwaliteit van habitattypen of habitats van soorten en hoogstens sprake van niet significante verstoring van soorten. In dit geval hoeft geen nader onderzoek te worden uitgevoerd en is het aanvragen van een vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet niet aan de orde.
- Er is sprake van een verslechtering van de kwaliteit van habitattypen of habitats van soorten, maar deze is zeker niet significant. In dat geval dient een vergunning te worden aangevraagd met behulp van een Verslechteringstoets.
- Er is kans op significante verslechtering van de kwaliteit van habitattypen of habitats van soorten en/of significante verstoring van soorten. In dat geval dient een vergunning te worden aangevraagd met behulp van een Passende Beoordeling.

Indien uit de Passende Beoordeling volgt dat significante gevolgen optreden, of niet uitgesloten kunnen worden, kan een plan of project alleen worden toegestaan indien gelijktijdig voldaan wordt aan een drietal criteria, de zogenoemde ADC-criteria: zijn er alternatieven, is het een dwingende reden en is er compensatie?

De gevolgen moeten, indien deze negatieve effecten hebben, tevens beoordeeld worden in samenhang met die van andere plannen en projecten. Dit laatste wordt aangeduid met cumulatieve effecten.

Beschermde waarden

De beschermde waarden van een Natura 2000-gebied worden uitgedrukt in de vorm van instandhoudingsdoelen voor habitattypen, vogels en/of andere soorten. Plannen of projecten in, of in de nabijheid van een Natura 2000-gebied die de kwaliteit van de habitattypen kunnen verslechteren of een negatief effecten kunnen hebben op soorten, moeten getoetst worden op hun gevolgen voor het gebied. Het halen van de instandhoudingsdoelstelling moet worden bepaald door in geval van een *behoudsdoel*

na te gaan of het behoud van de kwaliteit, zoals die aanwezig was in de uitgangssituatie¹, gegarandeerd is. In het geval van een *verbeterdoel* moet tevens worden nagegaan of verbetering niet in de weg wordt gestaan.

Tot het moment van definitieve aanwijzing van de Natura 2000-gebieden moeten bij de beoordeling van effecten ook de doelen van Beschermde Natuurmonumenten meegewogen worden. De doelen van een Beschermde Natuurmonument zijn naast specifieke soorten ook gericht op behoud, herstel en de ontwikkeling van het natuurschoon en natuurwetenschappelijke betekenis van het gebied.

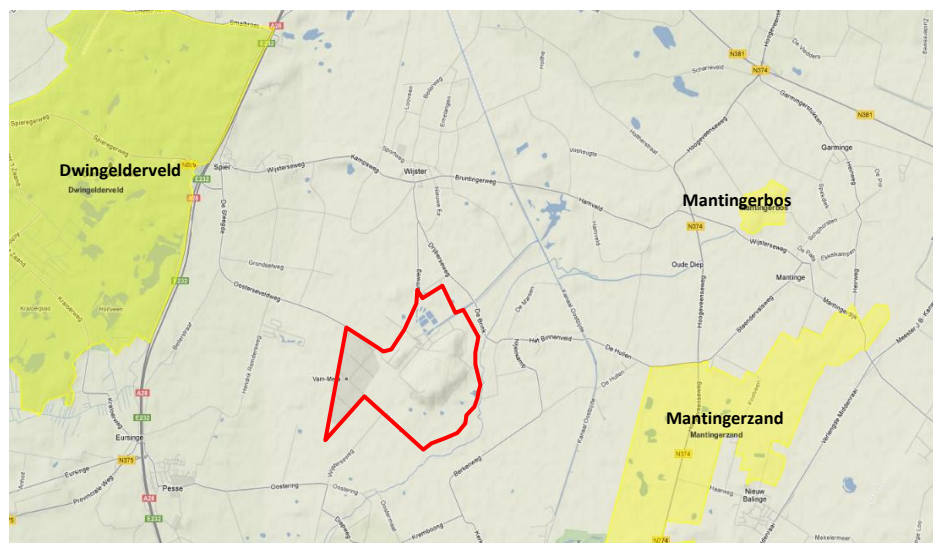
2.2 Ligging ten opzichte van Natura 2000-gebieden

In de directe omgeving van het plangebied liggen drie Natura 2000-gebieden: Mantingerzand, Dwingelderveld en Mantingerbos en op wat grotere afstand nog de terreinen Elperstroomgebied en het Drents-Friese Wold & Leggelerveld (tabel 1 en figuur 2).

Tabel 1. De Natura 2000-gebieden in de omgeving van het plangebied.

HRL = Habitatrichtlijngebied; VRL = Vogelrichtlijngebied

Naam Natura 2000-gebied	HRL	VRL	Afstand tot plangebied [km]
Dwingelderveld	✓	✓	3,0
Mantingerzand	✓		2,7
Mantingerbos	✓		4,9
Drents-Friese Wold en Leggelerveld	✓	✓	11,4
Elperstroomgebied	✓		10,7

Figuur 2. Ligging plangebied ten opzichte van Natura 2000-gebieden. Het Drents-Friese Wold en het Elperstroomgebied staan niet op de kaart en liggen respectievelijk naar het noordwesten en het noordoosten.

In deze voortoets wordt in eerste instantie alleen gekeken naar de drie gebieden direct rondom het plangebied. Wanneer op deze gebieden bijvoorbeeld geen negatieve effecten te verwachten zijn, is het ook niet aannemelijk dat effecten over grotere afstanden wel optreden.

¹ Voor habitattypen en -soorten is dit de oppervlakte/populatieomvang zoals aanwezig op het moment van de definitieve aanwijzing. Als die situatie nog niet is vastgelegd moet deze zo goed mogelijk worden afgeleid uit bestaande karteringen of nog uit te voeren onderzoeken. Voor vogelsoorten is de uitgangssituatie de populatieomvang die volgens de instandhoudingsdoelen moet worden behouden of uitgebreid.

2.3 Gebiedsbeschrijvingen

Dwingelderveld

Het Dwingelderveld is een uitgestrekt heideterrein in het oude Drentse esdorpenlandschap. Het gebied herbergt uitgestrekte vochtige heidegebieden, hoogveenvennen, zure en zwakgebufferde vennen, oude eikenbossen, een klein hoogveen, droge heide, stuifzanden en jeneverbesstruwelen. Op de heide en in de beboste delen van het gebied liggen circa zestig plassen en veentjes. Op diverse plekken in veentjes en slenken treedt hoogveenvorming op. Het gebied is belangrijk voor zeldzame insecten als het veenbesblauwtje en de veenbesparelmoervlinder. In het gebied liggen prehistorische grafheuvels. De Boswachterij Dwingeloo bestaat uit bossen die begin 20e eeuw zijn aangeplant op stuifzand en heide. Het Dwingelderveld is aangemeld/aangewezen als speciale beschermingszone voor 15 habitattypen, één habitatsoort, zeven broedvogels en vier niet-broedvogels.

Habitattypen:

- Stuifzandheiden met struikhei
- Binnenlandse kraaiheibegroeiingen
- Zandverstuivingen
- Zwakgebufferde vennen
- Zure vennen
- Vochtige heiden
- Droge heiden
- Jeneverbesstruwelen
- Heischrale graslanden
- Actieve hoogvenen
- Actieve hoogvenen (heideveentjes)
- Herstellende hoogvenen
- Pioniervegetaties met snavelbiezen
- Beuken-eikenbossen met hulst
- Oude eikenbossen

Habitatsoorten:

- Kamsalamander

Broedvogels:

- Dodaars
- Geoorde fuut
- Zwarte Specht
- Boomleeuwrik
- Paapje
- Roodborsttapuit
- Tapuit

Niet-broedvogels:

- Kleine Zwaan
- Toendrarietgans
- Wintertaling
- Slobbeend

Mantingerzand

Het Mantingerzand is een stuifzandgebied begroeid met vochtige en droge heiden en jeneverbessen. Verspreid liggen enkele naald- en loofbosjes. In laagten zijn vochtige gebieden aanwezig waaronder enkele zure vennen. Een aanzienlijk deel van het gebied bestaat uit voormalige landbouwgronden die worden ontwikkeld tot natuur. Door natuurontwikkeling wordt geprobeerd de restanten van het oorspronkelijke landschap met elkaar te verbinden. Het Mantingerzand is aangemeld als speciale beschermingszone voor zeven habitattypen:

Habitattypen:

• Stuifzandheiden met struikhei • Binnenlandse kraaiheibegroeiingen • Zandverstuivingen	• Zure vennen • Vochtige heiden • Jeneverbesstruwelen • Heischrale graslanden

Mantingerbos

Het Mantingerbos is onderdeel van het natuurgebied het Mantingerbos en -weiden. Het Mantingerbos bestaat uit een drietal bosjes (het eigenlijke Mantingerbos, het Thijnsbosje en het Noordlagerbos) en beekdalgraslanden langs het Oude Diep. Het Mantingerbos is een oud bosrestant waarin hulst plaatselijk aspectbepalend is. De bodem van het Mantingerbos is een van de oudste onberoerde bosbodems van Drenthe. Het Mantingerbos is aangemeld als speciale beschermingszone voor twee habitattypen:

Habitattypen:

- Beuken-eikenbossen met hulst
- Oude eikenbossen

2.4 Effectanalyse en -beoordeling

Methode

In een toetsing dienen alle gebieden betrokken te worden die mogelijk negatieve effecten ondervinden van het plan of de ontwikkeling. Het gaat hierbij in dit geval om kwalitatieve relaties (er wordt ten slotte geen oppervlak aangetast) zoals beïnvloeding door uitstoot en depositie van verzurende of vermestende stoffen (stikstof) of door afname van (de kwaliteit van) leefgebied door bijvoorbeeld fysieke verstoring.

Bepaling effecten

Met behulp van de effectenindicator (zoals beschikbaar op de website synbiosys.alterra.nl) is een verkenning uitgevoerd van mogelijke effecten die op kunnen treden. De effectenindicator geeft informatie over de gevoeligheid van habitattypen, soorten en vogels voor de meest voorkomende storende factoren, gebaseerd op absolute getallen voor biotische randvoorwaarden en kennis van ruimtelijke randvoorwaarden. Door het Ministerie van EL&I zijn 19 versturende effecten onderscheiden die (mogelijke) schadelijk zijn voor beschermde habitattypen, -soorten of vogelsoorten. Deze 19 effecten zijn de meest voorkomende storende factoren die ten gevolge van een activiteit kunnen optreden. De lijst is niet volledig omdat zeer veel specifieke storende factoren mogelijk zijn. Vaak is het mogelijk om specifieke storende factoren onder te brengen onder één van de storende effecten uit deze lijst.

Van de 19 onderscheidde effecten kunnen een groot aantal op voorhand al worden uitgesloten, omdat zij met zekerheid niet zullen optreden als gevolg van de betreffende activiteit. Wat overblijft is een selectie aan effecten die door de specifieke activiteit zouden kunnen optreden. Op basis van de gewenste bestemming zijn in ieder geval de effecten *verzuring*, *vermesting*, *verstoring door geluid*, *licht en trillingen* en *optische verstoring* geselecteerd. De mogelijk negatieve effecten zijn weergegeven in Bijlage II.

Mogelijke effecten

Voor de habitattypen zijn naar verwachting met name de verzuring en vermisting belangrijke effecten. Voor de soorten zal het daarnaast ook gaan om bijvoorbeeld verlichting en om optische verstoring. Uit de effectenindicator blijkt dat veel van de habitattypen gevoelig tot zeer gevoelig zijn voor verzuring en vermisting.

Verzuring en vermisting

Verzuring van bodem of water is een gevolg van de uitstoot (emissie) van vervuilende gassen door bijvoorbeeld industrie, landbouwbedrijven en verkeer. De uitstoot bevat onder andere zwaveldioxide (SO₂), stikstofoxide (NO_x), ammoniak (NH₃) en vluchtige organische stoffen (VOS). Deze verzurende stoffen komen via lucht of water in de grond terecht en leiden tot het zuurder worden van het biotische milieu. Vermesting is de letterlijke verrijking van ecosystemen met name met stikstof en fosfaat. Het kan gaan om aanvoer door de lucht (droge en natte neerslag van ammoniak en stikstofoxiden) of nitraat- en fosfaataanvoer door het oppervlakte- of grondwater. De effecten van beide zijn niet altijd te scheiden, omdat een deel van de verzurende stoffen ook vermestend werkt (aanvoer van stikstof).

Gezien de (relatief) korte afstand van het plangebied tot aan drie Natura 2000-gebieden zijn (significant) negatieve effecten op voorhand niet uit te sluiten en zal hier in een nadere toetsing - de Passende Beoordeling - nader op ingegaan moeten worden. Dit kan pas wanneer bekend is of en in welke mate er uitstoot plaats vindt. Dit is overigens niet alleen noodzakelijk voor de drie beschreven Natura 2000-gebieden, maar in principe voor alle Natura 2000-gebieden waarvoor een causaal verband wordt aangetoond tussen de uitstoot van de (mogelijk gemaakte) ontwikkelingen en de kwaliteit van de habitattypen in deze gebieden.

Verstoring door geluid, licht en trillingen en optische verstoring

Effecten van geluid, licht en trillingen beperken zich voor zover bekend tot de habitatsoorten en vogelsoorten. Van directe effecten van deze factoren zal geen sprake zijn gezien de afstand van de plangebiedgrens tot de Natura 2000-gebieden en de tussenliggende landschapsinrichting en -gebruik. Er zal dus geen sprake zijn van bijvoorbeeld directe lichtuitstraling vanaf de planlocatie naar een Natura 2000-gebied.

Indirect kunnen echter wel gevolgen optreden, wanneer er een ecologische relatie is tussen het invloedsgebied waar de bestemming van gewijzigd wordt en de Natura 2000-gebieden. Hierbij kan dan bijvoorbeeld gedacht worden aan overtrekkende of overvliegende vogels of soorten waarvan de populaties in de Natura 2000-gebieden een ecologische relatie hebben met gebieden (of populaties) buiten het Natura 2000-gebied. Dit is vaak het geval bij ganzen en zwanen die een slaapplek hebben op open water binnen een Natura 2000-gebied maar juist op omliggende graslanden of akkers foerageren. In dit specifieke geval zal het dan hoofdzakelijk gaan om twee van de aangewezen niet-broedvogels van het Dwingelderveld, namelijk overtrekkende of -vliegende kleine zwanen en toendrarietganzen. Wanneer dergelijke ecologische relaties aanwezig zijn en door de mogelijkheden die de bestemmingswijziging biedt dit de kwaliteit (of zelfs kwantiteit) van geschikt leefgebied of populaties beïnvloed, kan dit een gevolg hebben voor het gebruik en de waarde van de aangewezen gebieden. Een nadere analyse is dan ook noodzakelijk.

Dit heeft een nauwe relatie met de storende factor *verandering in populatiedynamiek* (die niet apart benoemd is). Een verandering treedt op indien er een effect is van een activiteit op de populatieopbouw en/of populatiegrootte. Deze factor is over het algemeen het gevolg van andere factoren zoals licht- of geluid- of optische verstoring, vandaar dat deze niet apart is benoemd. Aanvullend kan echter ook gedacht worden aan directe effecten op populaties zoals slachtoffers als gevolg van verkeer, bovenleidingen en windmolens.

2.5 Conclusie

Geconcludeerd wordt dat significant negatieve effecten als gevolg van de gewenste bestemmingswijziging niet op voorhand kunnen worden uitgesloten. Een nadere toetsing, naar verwachting in de vorm van een Passende beoordeling, is dan ook noodzakelijk. Belangrijkste onderdeel hiervan is het bepalen van de effecten van emissie en depositie van (onder andere) stikstoffen en verzurende stoffen op Natura 2000-gebieden wanneer een causaal verband wordt aangetoond tussen de (mogelijk gemaakte) uitstoot van vermestende en verzurende stoffen van de ontwikkelingen en de kwaliteit van de habitattypen in de omringende Natura 2000-gebieden.

Daarnaast zal waarschijnlijk ook gekeken moeten worden naar de (indirecte) ecologische relaties tussen het plangebied en de beïnvloede omgeving hiervan en de omliggende Natura 2000-gebieden. Het zal dan vooral gaan om externe werking op de aangewezen niet-broedvogels van het Dwingelderveld. Indien relaties aanwezig zijn, zal bekeken moeten worden wat de effecten van de (mogelijke) ontwikkelingen zijn op deze relaties. Ook dit kan in de Passende Beoordeling uitgewerkt worden.

3 Ecologische Hoofdstructuur

3.1 Beleidskader

De Nota Ruimte is een structuurschema waarin de visie van het Rijk over natuur en landelijk gebied is vastgelegd. De nota richt zich op het behoud, herstel en ontwikkeling van wezenlijke natuurlijke kenmerken en waarden. Vanuit deze doelstelling is de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) opgesteld en zijn ondermeer ganzen- en weidevogelgebieden aangewezen. De provincies en gemeenten dienen de Nota door te laten werken in hun ruimtelijk beleid, zoals de Omgevingsvisie en het bestemmingsplan.

Door het Rijk en provincies is een beleidskader opgesteld met de spelregels die gelden bij ingrepen binnen de EHS. Hierin is aangegeven dat ingrepen met significante negatieve effecten op de wezenlijke kenmerken en waarden van de EHS alleen onder voorwaarden worden toegestaan [nee, tenzij...]. Dit houdt kortweg in dat significante aantasting van deze wezenlijke kenmerken en waarden van de EHS niet toegestaan is, tenzij er sprake is van het ontbreken van reële alternatieven en er redenen zijn van groot openbaar belang. Wanneer niet teruggevallen kan worden op het tenzij-gedeelte van het beschermingskader, zal aangetoond moeten worden dat door de plannen de wezenlijke kenmerken en waarden van de EHS niet significant aangetast worden.

3.2 Ligging EHS

Enkele delen van het plangebied zijn begrensd als EHS (figuur 3). Dit betreft hoofdzakelijk de terreindelen aan de oostkant en die in de huidige situatie bestaan uit bos. Een klein deel, aan de zuidoostzijde is in de huidige situatie grasland.

Figuur 3. Begrenzing van de EHS (groene vlakken) ter hoogte van het plangebied (bron: Provincie Drenthe, 2012).

Wanneer voor deze delen een bestemmingswijziging wenselijk is, is toetsing aan het EHS-beleid noodzakelijk. Dan zal bepaald moeten worden welke waarde het te wijzigen perceel heeft en vervolgens zal in overleg met het bevoegd gezag bepaald worden of de wijziging mogelijk is en hoe en waar compensatie nodig is. Een algemene regel hierbij is dat als compensatie een gelijkwaardig type natuur met een gelijkwaardige omvang gerealiseerd moet worden. Eventueel beheer om dit te bereiken valt hier ook onder. Omdat succes niet altijd gegarandeerd is, geldt ook vaak een compensatiefactor, afhankelijk van de ecologische waarde of ouderdom van de verdwenen EHS.

4 FLORA EN FAUNAWET

4.1 Juridisch kader

De Flora- en faunawet voorziet in de bescherming van een aantal plant- en diersoorten en gaat hierbij uit van het 'nee, tenzij'-beginsel. Centraal in de bescherming staat de zorgplicht. De zorgplicht houdt in dat iedereen voldoende zorg in acht moet nemen voor alle in het wild voorkomende planten en dieren en hun leefomgeving. Samengevat kan worden gesteld dat alle vogels, de meeste zoogdieren, amfibieën en reptielen en een aantal, meest zeldzame planten, vlinders, libellen, vissen en ongewervelden beschermd zijn. In de praktijk betekent dit dat bepaalde handelingen ten aanzien van dieren en planten slechts onder strikte voorwaarden mogelijk zijn. De Flora- en faunawet heeft in die zin de nodige consequenties bij ruimtelijke ontwikkelingen.

Om te bepalen of door een bepaalde activiteit beschermde soorten verstoord of verontrust worden, is kennis nodig over de al dan niet aanwezigheid van beschermde soorten. Deze informatie kan bijvoorbeeld afkomstig zijn uit recente onderzoeken of verspreidingsatlassen. Vaak ontbreekt echter specifieke informatie over de locatie waar werkzaamheden of herinrichtingen gepland zijn. Het (laten) uitvoeren van een inventarisatie biedt dan uitkomst.

4.2 Methode

Voor deze natuurtoets is één veldbezoek uitgevoerd (11 april 2012) waarbij het hele gebied doorkruist is. Hierdoor is een goede indruk verkregen van de waarde van het gebied voor beschermde soorten. Indien mogelijk is al gericht onderzoek uitgevoerd, maar dit heeft meer een steekproefkarakter dan een volledige inventarisatie. Het onderzoek moet dan ook gezien worden als een risico-inschatting. Er is onderzocht of in het gebied mogelijk beschermde soorten aanwezig zijn en of deze verstoord worden door de geplande ontwikkeling. Afhankelijk van de resultaten is dus mogelijk nog wel nader, soortgericht onderzoek noodzakelijk.

Naast de informatie die verkregen is door middel van de veldinventarisaties is gebruik gemaakt van bestaande literatuur. Het gaat hierbij om gegevens uit onderzoeken, actuele verspreidingsgegevens en ecologische atlassen.

De resultaten staan in de volgende paragraaf per soortgroep beschreven. In Bijlage II zijn kaarten opgenomen met potentieel geschikte leefgebieden of al daadwerkelijk aangetroffen exemplaren of individuen.

4.3 Resultaat

Flora

Omdat het veldbezoek vrij vroeg in het voorjaar uitgevoerd is en er slechts een bezoek is uitgevoerd, is geen volledige flora-inventarisatie uitgevoerd. Wel zijn de meest kansrijke plekken in beeld gebracht.

Voor flora zijn de graslandjes langs de oostrand het meest kansrijk op aanwezigheid van beschermde soorten. Hierbij kan gedacht worden aan rietorchis, rapunzelklokje sleutelbloem. Op een schraal, afgeplagd perceel zijn tijdens het veldbezoek in ieder geval kleine zonnedauw (beschermd, tabel 2-soort en Rode lijst Gevoelig) en moeraswolfsklauw (Rode lijst Kwetsbaar) aangetroffen.

Op de vuilstort zelf zijn groeiplaatsen bekend van steenanjer (beschermd, tabel 2-soort en Rode lijst Kwetsbaar). Het gaat hier echter om ingezaaide exemplaren en niet om een natuurlijke populatie.

Indien de percelen met een verwachtingswaarde heringericht worden of wanneer de omgeving dusdanig aangepast wordt dat de abiotische omstandigheden wijzigen, is

nader onderzoek naar flora noodzakelijk. Gezien de seizoensafhankelijkheid, dient dit tijdig uitgevoerd te worden, bij voorkeur minimaal een seizoen voor de daadwerkelijke wijzigingen op treden.

Zoogdieren

Das

Binnen het plangebied zijn in ieder geval twee dassenburchten aanwezig. Naar verwachting zal het aantal nog hoger liggen. Het gaat dan niet alleen om hoofdburchten maar ook om zogenoemde bijburchten of vluchtpijpen.

Voor dassen is vooral het oostelijke deel interessant als leefgebied. De burchten liggen vaak verscholen in hoger gelegen bosjes, houtwallen of singels terwijl het foerageergebied bestaat uit vaak matig voedselrijke tot voedselrijke graslanden in beekdalen en uiterwaarden. Het gebied van de vuilstort op de rand van het beekdal van het Oude Diep vormt hiermee dan ook een klassiek dassenlandschap.

Bij de aanwezigheid van een of meer grote burchten is de kans op dispersie vanuit deze bronpopulatie naar de omgeving ook groot. Solitaire, vaak jonge exemplaren leven vaak in suboptimaal landschap waar voldoende voedsel en dekking is voor een enkel individu. De aanwezigheid van en het gebruik door dassen van het westelijke deel van het plangebied is dan ook niet onwaarschijnlijk.

Wanneer werkzaamheden (gepland worden) in of nabij de bos, bosjes of singels of grootschalige ingrepen in foerageergebied uitgevoerd worden, dient rekening gehouden te worden met dassen. Om te weten of verstoring optreedt, is nader onderzoek naar de omvang en verspreiding van de lokale dassenpopulatie noodzakelijk.

Eekhoorn

Eekhoorn is in Drenthe hoofdzakelijk gebonden aan de grotere bosgebieden. Verspreid door de provincie komt de soort echter ook voor in kleinschalig landschap waar naaldbos minder domineert. Langs de westrand van het plangebied staat een dichte singel van grove den, welke potentieel geschikt leefgebied vormt, met name ook omdat dit via enkele stapstenen in verbinding staat met het Dwingelderveld. De dichte (jonge) bosaanplant aan de oostkant kan echter ook geschikt leefgebied vormen mits er voldoende voedsel te vinden is.

Wanneer werkzaamheden (gepland worden) in of nabij het bos, de bosjes of singels uitgevoerd worden, dient rekening gehouden te worden met eekhoorn. Om te weten of verstoring optreedt, is nader onderzoek naar de omvang en verspreiding van de lokale eekhoornpopulatie noodzakelijk.

Vleermuizen

Omdat slechts één dagbezoek is uitgevoerd, heeft geen gericht vleermuisonderzoek plaatsgevonden. Hoewel een groot deel van het gebied ongeschikt lijkt voor vleermuizen, zijn kleine delen van de bosjes en opgaande beplanting potentieel geschikt voor verblijfplaatsen van vleermuizen. Het gaat dan vooral om de delen waar al wat oudere bomen met holtes aanwezig zijn. Dit zijn binnen het plangebied gaat het om drie deelgebiedjes, twee kleinere percelen aan de noordkant en het grote bosperceel aan de zuidoostkant.

Daarnaast kunnen lijnvormige elementen zoals singels, wegbepanting, beekbepanting als vliegroute fungeren van en naar kolonieplaatsen en foerageergebieden. Indien deze doorgaande lijnelementen onderbroken worden of sterk verlicht gaan worden, dan is nader onderzoek naar vleermuizen noodzakelijk.

Vogels

Binnen het plangebied zullen met name de opgaande beplanting geschikt zijn als broedgebied voor vogels. Enkele algemeen voorkomende soorten kunnen wellicht ook langs de watergangen voorkomen.

De aangetroffen en te verwachte soorten zijn grotendeels algemeen voorkomende soorten. Voor alle inheemse vogelsoorten geldt een verbod op handelingen die soort, nesten, eieren of vaste rust- of verblijfplaatsen beschadigen of verstoren. Voor schadelijke werkzaamheden (gepland worden) in het broedseizoen wordt geen ontheffing verleend, omdat het uitvoeren van de werkzaamheden buiten het broedseizoen over het algemeen een goed alternatief vormt. Wanneer werkzaamheden uitgevoerd worden buiten het broedseizoen is voor vogels in dit geval geen ontheffing nodig.

Voor een aantal soorten geldt echter dat hun verblijfplaatsen (nest) en de functionele omgeving daarvan jaarrond beschermd is. Bij verstoring of vernieling van nesten of leefgebied moet voor deze soorten ook buiten het broedseizoen een ontheffing aangevraagd worden. Voorbeelden van soorten uit de categorie zijn buizerd, sperwer maar ook huismus. Wanneer een dergelijke soort aanwezig is en deze zal verloren gaan of verstoord worden zal bepaald moeten worden of in de omgeving geschikte uitwijkplaatsen zijn en is mogelijk een ontheffingsaanvraag nodig.

Tijdens het veldbezoek is nabij en boven het grote bos aan de zuidoostkant van het plangebied buizerd waargenomen. Het is mogelijk dat deze in het bosje broedt. Daarnaast kan bijvoorbeeld ook sperwer in dergelijke bosjes broeden.

Wanneer werkzaamheden (gepland worden) in of nabij het bos, de bosjes of singels uitgevoerd worden, dient rekening gehouden te worden met jaarrondbeschermd vogels. Om te weten of verstoring optreedt, is nader onderzoek naar de aanwezigheid van (nesten van) deze soorten noodzakelijk.

Amfibieën

Binnen het plangebied zijn diverse waterelementen aanwezig die geschikt kunnen zijn voor amfibieën. Het gaat dan om zowel de doorgaande watergangen als om de vennen en andere geïsoleerde wateren. Met name de vennen zijn mogelijk het leefgebied van enkele minder algemeen soorten als poelkikker, heikikker en alpenwatersalamander.

Tijdens het veldbezoek zijn geen van de soorten aangetroffen is, echter de inventarisatieomstandigheden en de periode waren ook niet optimaal om te inventariseren. Ook zijn uit literatuur geen waarnemingen bekend, maar mogelijke oorzaak is dat het gebied nooit goed onderzocht is. In de omgeving komen de soorten wel lokaal en in lage dichtheden voor. Een gerichte inventarisatie naar deze soorten is dan ook wenselijk wanneer werkzaamheden uitgevoerd (of gepland) worden in en/of binnen het invloedsgebied van deze poelen en vennen.

Dit geldt eveneens voor rugstreeppad, een soort van pionieromstandigheden die vaak opduikt in terreinen met veel open zand (zoals bouwterreinen). De soort is in ieder geval bekend uit het Dwingelderveld (grote populatie). Omdat de soort grote afstanden kan afleggen en tussen het Dwingelderveld en het plangebied ook nog enkele kleine heideterreintjes liggen, is het opduiken van de soort niet onwaarschijnlijk. De hoogste verwachting op dit moment heeft de waterretentie in de zuidpunt van het plangebied (door de onbegroeide oevers). Nader onderzoek naar het voorkomen van de soort binnen en buiten het plangebied wordt dan ook aangeraden. Dit met name omdat wanneer de soort aanwezig is en op het terrein gegraven wordt, de kans dat de soort op het werkterrein verschijnt zeer groot is.

Reptielen

Voor reptielen geldt ongeveer het zelfde als voor amfibieën. Zowel levendbarende hagedis, hazelworm en ringslang kunnen op het terrein voorkomen omdat geschikt leefgebied aanwezig is. Van ringslang en hazelworm zijn echter geen recente waarnemingen bekend uit de directe omgeving. Of de soorten ook daadwerkelijk niet (meer) voorkomen of dit komt door een lage onderzoeksinspanning is niet bekend. De voor levendbarende hagedis geschikte gebieden overlappen grotendeels met die van hazelworm, waardoor onderzoek gelijktijdig uitgevoerd kan worden. Het betreft dan vooral de (voormalige) heideterreintjes en de bosranden langs de graslandpercelen in het oosten van het plangebied.

Voor ringslang geldt het hele gebied aan de oostzijde als potentieel geschikt leefgebied. Een eerste controle of er voortplantingslocaties aanwezig zijn (broeihopen) geeft al een goed inzicht of voortplanting mogelijk is en of de soort dus aanwezig kan zijn.

Een gerichte inventarisatie naar deze soorten is dan ook wenselijk wanneer werkzaamheden uitgevoerd worden in en binnen het invloedsgebied van de (voormalige) heideterreintjes, poelen en/of vennen.

Samenvatting

De in de bovenstaande paragrafen beschreven soorten hebben verschillende ideale onderzoeksperiodes. In onderstaande tabel (tabel 2) zijn deze per soort of soortgroep nader toegelicht.

Tabel 2. Overzicht inventarisatieperiodes mogelijk aanwezige soor(groep)en.

Soort	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov
Flora											
Das											
Eekhoorn											
Vleermuizen											
Vogels											
Alpenwatersalamander											
Poelkikker											
Heikikker											
Rugstreeppad											
Levendbarende hagedis											
Hazelworm											
Ringslang											

4.4 Conclusie

Op basis van de aangetroffen en de te verwachten beschermde soorten, is nader onderzoek noodzakelijk wanneer door activiteiten deze soorten of leefgebied of groeiplaatsen van deze soorten (mogelijk) verstoord, vernield, vernietigd of gedood worden.

Hoewel vanuit de Flora- en faunawet voor een bestemmingsplanwijziging op zich geen kennis noodzakelijk is over het al dan niet voorkomen van beschermde soorten en of deze door activiteiten geschaad kunnen worden die toegestaan worden in het bestemmingsplan, is het vaak wel zinvol om tijdig in beeld te hebben of en welke beschermde soorten aanwezig zijn en geschaad of vernietigd kunnen worden. Dit om te voorkomen dat gedurende het vervolgproces vertragingen ontstaan door het ontbreken van de noodzakelijke kennis.

Met de informatie van deze quickscan kan een inschatting gemaakt worden of en naar welke soorten of soortgroepen nader onderzoek noodzakelijk is bij welke specifieke bestemmingsplanwijziging. Wanneer de specifieke bestemming bekend is, kan beoordeeld worden of deze zal leiden tot een overtreding van een verbodsbepaling uit de Flora- en faunawet. Vervolgens kunnen tijdig maatregelen getroffen worden zodat of een ontheffingsaanvraag niet meer nodig is (tijdig mitigeren zodat er geen overtredingen ontstaan) of dat een soortgericht werkprotocol opgesteld kan worden waarmee dan wel een ontheffingsaanvraag succesvol ingediend kan worden of juist deze aanvraag niet meer nodig is.

GERAADPLEEGDE BRONNEN

- Heusden W.R.M. van & S.J. Vreugdenhil (2008). Handreiking Flora- en faunawet. Voor werkzaamheden en activiteiten in het kader van bestendig gebruik, bestendig beheer en onderhoud en ruimtelijke inrichting en ontwikkeling. Concept, Versie 1.1. Dienst Landelijk Gebied, Ministerie van LNV.
- Janssen J.A.M. & J.H.J. Schaminée (2004). Europese Natuur in Nederland. Soorten van de Habitatrichtlijn.
- Ministerie van LNV (2005a). Algemene Handreiking Natuurbeschermingswet 1998.
- Natuur- en Milieucoöperatie Rivierduingebied (2001). Rivierduingebied in Vogelvlucht. Lelystad
- Koninklijke Vermande (1999-2009, Planten en dieren, Flora- en faunawet, band 1, 2, 3, 4 en 5, SDU Uitgeverij, Den Haag
- Ministerie van LNV (2004). Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit TRCJZ/2004/5727, houdende vaststelling van rode lijsten flora en fauna.
- Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, 2004, 501 Algemene Maatregel van Bestuur in verband met wijziging van artikel 75 van de Flora- en faunawet en enkele andere wijzigingen, Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden.
- Ministerie van LNV (2009). Natura 2000-gebieden. (www.synbiosys.alterra.nl/natura2000)
- RAVON, Reptielen Amfibieën Vissen Onderzoek Nederland (www.ravon.nl).
- VZZ Zoogdiervereniging (www.vzz.nl)

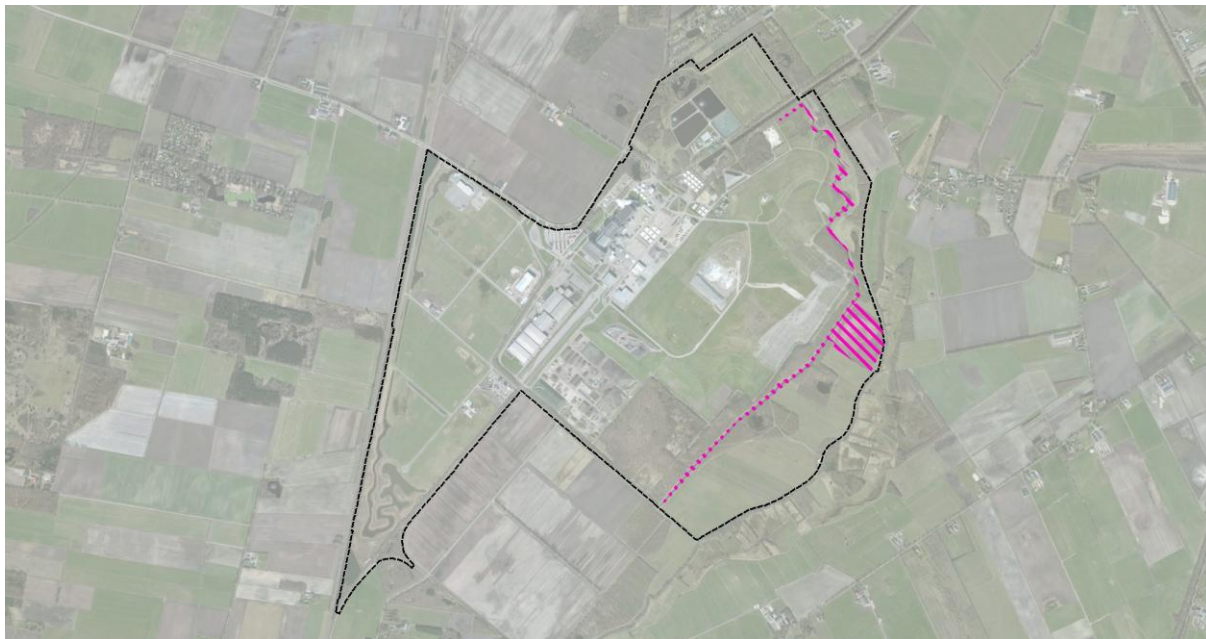
BIJLAGE I: EFFECTEN TABEL

● = zeer gevoelig ● = gevoelig ● = niet gevoelig □ = niet van toepassing - = onbekend

Aangewezen voor Natura 2000-gebied Dw: Dwingelderveld MZ: Mantingerzand MB: Mantingerbos			3	4	13	14	15	16
			verzuring	vermesting	geluid	licht	trillingen	optische verstoring
		<i>Habitattypen:</i>						
Dw	MZ	Stuifzandheiden met struikhei	●	●	□	□	□	●
Dw	MZ	Binnenlandse kraaiheibegroeiingen	●	●	□	□	□	●
Dw	MZ	Zandverstuivingen	●	●	□	□	□	●
Dw		Zwakgebufferde vennen	●	●	□	□	□	●
Dw	MZ	Zure vennen	●	●	□	□	□	●
Dw	MZ	Vochtige heiden	●	●	□	□	□	●
Dw	MZ	Droge heiden	●	●	□	□	□	●
Dw	MZ	Jeneverbesstruwelen	●	●	□	□	□	●
Dw	MZ	Heischrale graslanden	-	●	□	□	□	●
Dw		Actieve hoogvenen (hoogveenlandschap)	●	●	□	□	□	●
Dw		Actieve hoogvenen (heideveentjes)	●	●	□	□	□	●
Dw		Herstellende hoogvenen	●	●	□	□	□	●
Dw		Pioniervegetaties met snavelbiezen	●	●	□	□	□	●
Dw	MB	Beuken-eikenbossen met hulst	●	●	□	□	□	●
Dw	MB	Oude eikenbossen	●	●	□	□	□	●
		<i>Habitatsoorten:</i>						
Dw		Kamsalamander	●	●	-	-	-	-
		<i>Broedvogels:</i>						
Dw		Dodaars	●	●	●	●	●	●
Dw		Geoorde fuut	●	●	●	●	●	●
Dw		Zwarte Specht	●	●	●	●	●	●
Dw		Boomleeuwerik	●	●	●	●	●	●
Dw		Paapje	●	●	●	●	●	●
Dw		Roodborsttapuit	●	●	●	●	●	●
Dw		Tapuit	●	●	●	●	●	●
		<i>Niet-broedvogels:</i>						
Dw		Kleine Zwaan	●	●	●	●	-	●
Dw		Toendrarietgans	●	●	●	●	●	●
Dw		Wintertaling	●	●	●	●	●	●
Dw		Slobeend	●	●	●	●	●	●

BIJLAGE II: RESULTATEN INVENTARISATIE

Flora

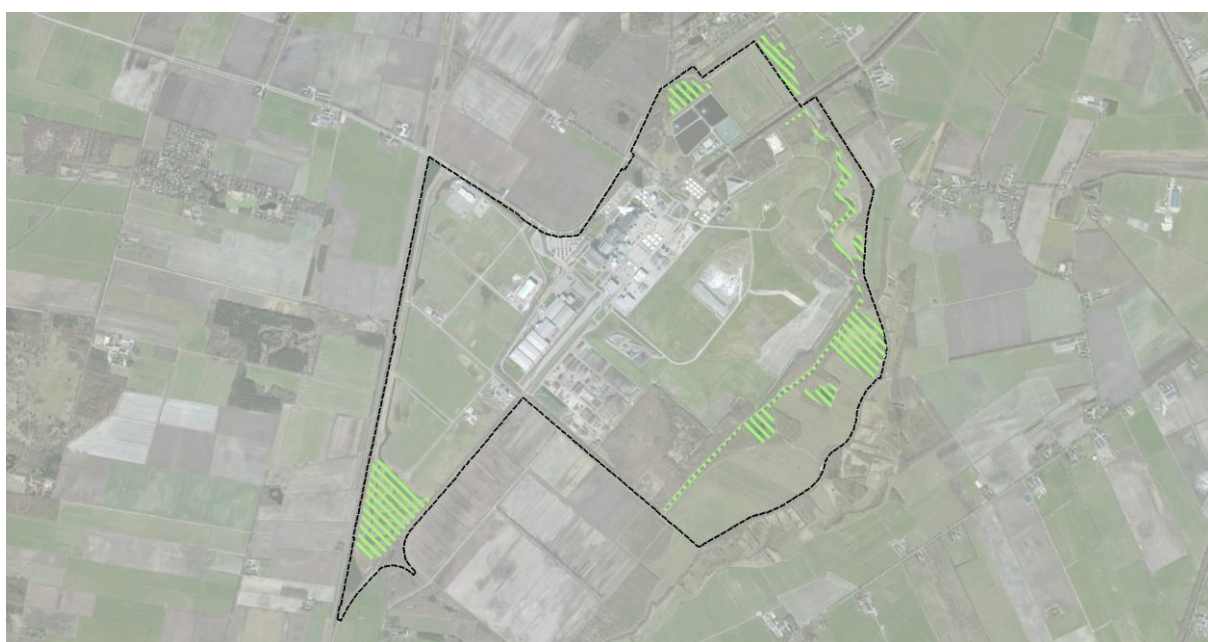
Vogels

Zoogdieren

Amfibieën

Reptielen

